

Hvem skal arve hytta?

Slektskapsprosesser, familierelasjoner og «avslekting»

Who should inherit the holiday home?

Processes of kinship, family relations, and «de-kinning»

Marianne E. Lien

Professor, Sosialantropologisk institutt, Universitet i Oslo

m.e.lien@sai.uio.no

Marianne Elisabeth Lien er professor ved Sosialantropologisk Institutt, Universitetet i Oslo. Hun er særlig opptatt av materialitet, og hvordan praksiser knyttet til mat, husdyrhold og landskap konstituerer kulturelle virkeligheter og sosiale relasjoner. Lien har gjort forskning i Tasmania og Norge og har en langvarig interesse for Finnmark. Sammen med Simone Abram leder hun prosjektet *Materialising Kinship. Cycles of Life at the Norwegian Hytte* (NFR 2016–2020). Hennes siste bokutgivelser er *Becoming Salmon. Aquaculture and the domestication of a Fish* (University of California Press 2015), og *Domestication Gone Wild. Politics and Practices of Multispecies Relations* (Duke 2018, redigert med Heather Swanson og Gro B. Ween).

Simone Abram

Professor, Department of Anthropology, Durham University

simone.abram@durham.ac.uk

Simone Abram er professor ved Department of Anthropology, Durham University, UK, hvor hun også er en av direktørene på Durham Energy Institute. Hennes forskningsinteresser omfatter politikk og byråkrati, ekspertise, temporalitet og materialitet i vid forstand. Sammen med Marianne Lien leder hun prosjektet *Materialising Kinship. Cycles of Life at the Norwegian Hytte* (NFR 2016–2020). Nyere bokutgivelser inkluderer: *Culture and Planning* (Ashgate 2011), *Media, Engagement and Anthropological Practice. Contemporary Public Scholarship* (Berghahn 2015, redigert med Sarah Pink), *Green Ice Tourism ecologies in the European High North* (Palgrave 2016, redigert med Katrin-Anna Lund), *Elusive Promises. Planning in the Contemporary world* (Berghahn 2013, redigert med Gisa Weszkalnys) og *Electrifying Anthropology. Perspective on electric practices and infrastructures*. (Bloomsbury, redigert med Brit Ross Winthereik og Thomas Yarrow).

SAMMENDRAG

Arvestrid knyttet til hytter er et velkjent fenomen i Norge, og kan i verste fall smadre søskenrelasjoner og skape varige konflikter mellom familiegrenene. Hvorfor blir det slik? Hva er det med hytta som er så viktig for folk, og hvorfor blir det så vanskelig? I forskningsprosjektet *Materialising Kinship. Cycles of Life at the Norwegian Hytte* spør vi hvordan slektstilhørighet og familierelasjoner blir artikulert gjennom materielle objekter, og retter søkelyset mot hytter i Norge. I denne artikkelen ser vi nærmere på forholdet mellom slekt og familie, og de strukturelle motsetningene som utspiller seg når kjernefamilien «knoppeskyter». Vi undersøker hvordan likhet konstituerer forståelser av rettferdighet i forbindelse med hytte-arv, og hvordan brudd med likhetsprinsippet oppleves som urimelig. Inspirert av antropologiske slektskapsstudier

og Lévi-Strauss' begrep om «Hus-samfunn», viser vi hvordan klassiske slektskapsbegrep kan brukes for å beskrive relevante forbindelser mellom folk og hytter i Norge i dag, og hvordan slektskap utspiller seg gjennom arv og eierskapsrelasjoner.

Nøkkelord

Slekting, Avslekting, Hyttearv, Materialitet, Livssyklus

ABSTRACT

Inheritance of *hytter*, or holiday homes, is a well-known source of controversy in Norway. In the worst cases, siblings may fall out forever over inheritance disputes. Why is the *hytte* so important for Norwegian families, and why does it so often cause family rifts and dilemmas? The research project *Materialising Kinship. Cycles of Life at the Norwegian Hytte* asks how kinship and family are articulated through the materialities of the *hytte*. In this article, we consider in particular the relationship between family and kin, and the structural conflicts that arise when nuclear families branch off. We examine how the principle of equality constitutes notions of fairness in relation to *hytte*-inheritance, and how its violation is felt as a form of injustice. Inspired by anthropological kinship studies, and in dialogue with Levi-Strauss's concept of «house-society», we show how classic kinship concepts can describe relevant ties between people and *hytter* in Norway today, and how the terrain of kinship plays out through ownership and inheritance.

Key words

Kinning, De-kinning, Materiality, Inheritance, Lifecycle

En av de mest omtalte og omstridte familieromanene i Norge i de senere år tar utgangspunkt i en arvestrid knyttet til hytter på Hvaler. Vigdis Hjorths *Arv og Miljø* fra 2016 åpner med sjokket og skuffelsen hovedpersonen Bergljot opplever når det viser seg at faren, som nettopp er død, har testamentert hyttene til hennes to yngre søstre, og utelatt hennes bror og henne selv. Dermed har han med et pennestøk brutt hennes og brorens forbindelse til hytta, en forbindelse som rommer barndomsminner, familietilhørighet og følelsen av å være verdsatt. Senere får vi vite at skaden skjedde lenge før, og det blir tydelig at skuffelsen handler om mer enn en hytte. Likevel blir hytta «budbringeren», hyttearven som aldri kom blir den utløsende faktoren, og det «endelige beviset» på at foreldrene elsket søsknene høyere enn de elsket henne. Dette er et velkjent tema for norske lesere, og slik er det også et effektivt narrativt plot.

Mens hytta har en tydelig plass i norsk litteratur, har det vært få studier av hytter i norsk antropologi, og ingen, så vidt vi kjenner til, som eksplisitt har studert forholdet mellom hytter, slekt og familie.¹ Dette til tross for at forholdet mellom hus og slekt, og hvordan slekt og familie reproduseres gjennom materielle bygninger eller eiendom er et klassisk antro-

1. Britiske Pauline Garvey (2008) og Simone Abram (2012, 2014) er så vidt vi vet de eneste antropologene som har publisert materiale om norske hytter. Både Abram og Garvey har blant annet skrevet om hyttas funksjonalistiske uttrykk. Materialitet og interiør er også tema for etnologer (Grimstad & Lyngø 1993). Geografen Frode Flemsæter har undersøkt de moralske dimensjonene knyttet til overdragelsen av småbruk i Norge, og omgjøring av småbruk til fritidsbolig (Flemsæter 2009; Flemsæter & Setten 2009). Rurals – Institutt for rural- og regional-forskning (tidligere Norsk senter for Bygdeforskning) studie av hytter fra 2008 har gitt opphav til flere publikasjoner basert på en survey og kvalitative dybdeintervjuer (se bl.a. Farstad, Rye & Almås, 2008; Farstad & Rye, 2013). I tillegg finnes flere studier av hytters arealbruk, bærekraft og infrastruktur i forhold til kommunal planlegging, og om interessekonflikter mellom hytteeiere og lokalbefolkning (se bl.a. Gansmo et al., 2011). I Sverige har Maja Lagerqvist et al. (2014) undersøkt konflikter knyttet til arveoverføring i svenske fritidshus.

pologisk tema (se f.eks. Radcliffe-Brown, 1952; Goody, 1958). Dette har også vært tema for antropologiske studier i Norge (Barnes, 1954; Gullestad, 1984).

Selv om Arne Martin Klausen bosatte seg i hytteparadiset Hvaler, studerte han aldri hytter, men også han var interessert i kulturens materielle dimensjon. Han var særlig opptatt av problemstillinger knyttet til eget samfunn, blant annet gjennom studier av OL, (Klausen, 1995), Dagbladet (Klausen, 1986) og kunstformidling generelt. I et intervju fra 2010 understreket han betydningen av kollektive symboler og sa blant annet: «Det er mulig å oppnå både individuell frihet, uavhengighet og integritet og samtidig tilhøre et kollektiv som har ting til felles». Han sier videre: «Vi må ha symboler og uttrykk for alle disse identitetene som lever i et mylder omkring oss» (Sørhaug, 2010: 179). Kanskje er hytta et sted der slike kollektive identiteter forhandles? Kanskje er det derfor hytta både blir så viktig og så vanskelig for mange?

Hytter kan samle slekt og familie, og skape varige slektskapsbånd, men de kan også virke splittende. Arvestrid kan i verste fall smadre søskenrelasjoner og skape varige konflikter mellom familiegrenene. Hvorfor blir det så vanskelig? Prosjektet *Materialising Kinship. Cycles of Life at the Norwegian Hytte*² undersøker hvordan slektstilhørighet og familierelasjoner blir artikulert gjennom materielle objekter, med fokus på hytter i Norge. Vi er interessert i hvordan slekts- og familierelasjoner praktiseres gjennom hytta, og dermed også hvordan slekts- og familieforbindelser («relatedness») utøves og erfares i Norge i dag.

Et viktig tema er arv og suksesjon, og vi har i den forbindelse latt oss inspirere av Claude Lévi-Strauss' teori om Hus-samfunn («House Societies»), der han lanserte begrepet «moralisk person» om Hus som korporativ enhet (Lévi-Strauss, 1983). Vi bygger på Janet Carsten og Stephen Hugh-Jones sin videreutvikling av dette perspektivet i boka *About the House* (1995) der de utforsker den gjensidige konstitueringen av bygninger og sosiale grupper i et komparativt perspektiv. Kombinert med regional litteratur knyttet til likhet og «fred og ro» (Gullestad, 1989), samt nyere teori om materialitet (cf. Strathern, 1992; Damsholt et al., 2009; Ingold, 2011) argumenterer vi for relevansen av en tilnærming til hytta som «moralisk person». Vi understreker at vi fremdeles er tidlig i analysefasen av prosjektet, og at våre tolkninger og funn vil bearbeides ytterligere i senere publikasjoner.

HYTTER I NORGE

Norske hytter har mange kulturhistoriske røtter: Seter, støl, fiskebu, jakthytte og rorbu er eksempler på arkitektoniske forløpere forankret i utmarksbruk og matauk. Feriehjem, firmahytter og DNT-hytter er andre historiske forløpere, knyttet til framveksten av fritid og ferie, fagorganisering, arbeiderfellesskap og naturen som rekreasjonssted. Småbruk, skipperhus og kårstuer utgjør et annet sett av røtter, forbundet med et levesett der bosted var forankret i arbeidsted og knyttet til en bestemt næringsutøvelse. Mange av disse røttene kan i dag spores i hyttene gjennom eksteriør og design, nostalgiske interiør, i hyttas tilret-

2. Forskningsprosjektet *Materialising Kinship. Cycles of Life at the Norwegian Hytte* ved Sosialantropologisk institutt (SAI), Universitetet i Oslo, er finansiert av Norges Forskningsråds program FRISAM (2016–2020) og utføres i samarbeid med Norsk Folkemuseum. Det ledes av Marianne Lien og Simone Abram, og omfatter også stipendiat Anita Nordeide, forsker Catharina Sletner ved SAI, og fotograf Haakon Harris og utstillingsleder Trond Bjorli ved Norsk Folkemuseum. Vi takker professor John Asland for samtaler om norsk arverett.

telegging for matauk (bærplukkere på veggen, garn i naustet) og gjennom samværsformer som skiller seg fra de man praktiserer i hverdagen. På tvers av ulike materielle uttrykk, og uavhengig av om hytta er kjøpt eller arvet, primitiv eller luksuriøs, sameid eller ene-eid, finner vi på de aller fleste hytter et sterkt nærvær av slekt og familie, både nålevende og avdøde. Dette kommer til uttrykk i hyttebøker, i anekdoter og barndomsminner, i bilder og fotografier på veggene, og i materielle gjenstander som fortsatt tilknyttes en som er død. Det kan også komme til uttrykk som en bekymring om hva som skal skje i neste generasjon, hvem som skal arve hytta, og som tilrettelegging for at svigerbarn og barnebarn skal fatte interesse for bygningen som for enkelte er som et lite livsverk. Nærværet av slekt og familie kan gi opphav til glede og trygghet, eller bekymring, irritasjon og splid.

Det finnes i dag i underkant av en halv million hytter i Norge (463 919 1. januar 2018), og antallet øker år for år (SSB, 2018a). De aller fleste av disse (97,5%) eies av norske statsborgere (SSB, 2017a). Det innebærer omtrent en hytte per ti innbyggere, men ettersom hytter som oftest eies av gifte par (66%, SSB, 2017b), og ettersom de vanligvis brukes av langt flere enn én eier alene, er andelen med tilgang på hytte langt høyere enn antallet juridiske eiere. Nøyaktig hvor mange som har tilgang på hytte, er vanskelig å fastslå presist, men en representativ survey fra 2008 indikerer at omkring halvparten av alle nordmenn har tilgang på minst en fritidsbolig, og av disse har ca. en av tre tilgang på flere (Farstad, Rye & Almås, 2008).³ Det å ha hytte eller fritidsbolig er langt mer vanlig i Norge enn i de fleste andre land, men det er ikke uvanlig i Norden. Sverige, Finland, Danmark og Island har hyttetradisjoner som ligner de vi har i Norge.⁴

Vår studie tar utgangspunkt i hytter og hyttefolk, og ikke i den halvdel av befolkningen som ikke har tilgang til hytter. Den høye andelen av befolkningen som har tilgang til hytter i Norge gjør en studie av hytter interessant som inntak til forståelsen av slekt og familie. Vi finner også at mange av temaene som gjør seg gjeldende i forhold til hytter som arveobjekt, også kommer til uttrykk i andre arveforhold, som av odelseiendom (Daugstad, 1999) eller arvegods generelt, slik Bodil Selmer beskriver det fra Danmark (Selmer, 2014a,b). Dette tilsier at de tankemåter som kommer til uttrykk i forhold til hytter, kan antas å ha bredere gyldighet i befolkningen generelt.

Et viktig forbehold er imidlertid knyttet det SSB omtaler som innvandrerbefolkningen. Kun 7% av hyttene i Norge eies av personer som har en eller flere foreldre eller bestefor-

3. På spørsmål om hvorvidt man eier eller disponerer fritidsbolig, svarer 28% at jeg/vi i min husstand eier en fritidsbolig alene, 8% svarer at jeg/vi i min husstand eier en fritidsbolig sammen med andre, mens 19% svarer at jeg/vi i min husstand disponerer en fritidsbolig. Andelen som verken eier eller disponerer fritidsbolig er 44%. I tillegg oppgav 8% at de planla å kjøpe fritidsbolig i de nærmeste fem årene, og rapportforfatterne anslår at nærmere 60 prosent av norske husstander vil eie en fritidsbolig om få år (Farstad, Rye & Almås, 2008). Forfatterne understreker at disse tallene må tolkes med forsiktighet ettersom utvalget som faktisk svarer kan representere en skjevfordeling, samtidig er det godt samsvar mellom disse og tidligere undersøkelser. Ettersom antallet hytter har økt i de ti årene som er gått siden undersøkelsen ble gjennomført, og andelen som har tilgang til fritidsbolig må antas å ha økt tilsvarende, er det rimelig å gå ut fra anslaget om at ca halvparten av befolkningen har tilgang til hytte er et rimelig estimat.
4. Antall hytter per innbygger i Norge er ca. 1 til 10, mens det gjennomsnittlige forholdstallet for de nordiske land (Norge, Sverige, Finland, Norge, Danmark og Island) er litt lavere (72 per 1000 innbyggere). Mens 36% av alle husstander i Norge oppgav at de eide fritidsbolig alene eller sammen med andre i 2008, var tilsvarende tall for Australia 17%, USA 6%, Canada-Quebec 14% og Spania 15%. Færre enn 2% av nederlandske og britiske hushold eier hytte (Farstad, Rye & Almås, 2008; Steineke, 2007).

eldre av utenlandsk opprinnelse. Dette betyr at andelen hytteeiere er lavere blant nordmenn med røtter utenfor Norge enn blant de som har bakgrunn utelukkende fra Norge. Den er også lavere blant de som har bakgrunn utenfor Europa, enn blant de som har bakgrunn fra USA, Canada eller andre vesteuropeiske land (SSB, 2018b).⁵

I designet av prosjektet utgjør hyttene den primære analytiske enhet, og intervjuer og feltarbeid organiseres etter dette. Det etnografiske materialet består av feltarbeid på disse utvalgte hyttene, i form av hyttebesøk av ulik varighet og ofte gjentatt, samt intervjuer med hytteeiere i deres hjem eller andre steder. Når vi besøker hytter snakker vi med de som er der, og undersøker spor av de som ikke er der, for eksempel i form av nedtegnelser i hyttebøker. Utvalget består av både hytter som er i en stabil fase med aktive eiere og tydelige ansvarsforhold og hytter i mer ustabile faser, der konvertering til markedsverdi og skifte av eierforhold er nært forestående, eller der arvesituasjonen er usikker. Noen av hyttene har flere eiere enn brukere, mens andre har en eier, men mange brukere. Noen er i sameie, andre eies av en person alene. Variasjonen av hytter i utvalget gir innsikt i de mange ulike slekts- og familiemønstre som gjør seg gjeldende i forbindelse med hytter i Norge i dag.

MATERIALITET OG TILHØRIGHET, SLEKTSKAP SOM PROSESS

Da lille Sverre ble født ble det skaffet åtte senger. En hjemme, en hos farmor og farfar, en hos mormor og morfar, en på hver av de tre hyttene som farmor og farfar disponerer, og en på hver av de to hyttene som mormor og morfar disponerer. Anne Sigrid har nettopp vist oss inn i det lille soverommet på sommerhytta, der en hvitmalt sprinkelseng er klemmt inn mellom køyesengen og klesskapet. Som mormor til det første barnebarnet i familien har hun sørget for at alt er klart til sommersesongen. Om Sverre vil få samme forholdet til denne sommerhytta som døtrene hennes hadde til hytta da de var små, er ennå uvisst, men det skal ikke stå på sprinkelsenger i alle fall!

Sverre har tilgang på flere hytter og flere sprinkelsenger enn de fleste barn vi kjenner. Han er «arveprins» på begge sider, og hver seng er derfor en investering med tanke på at det kommer flere småroller etter hvert. Sverres tilgang på sprinkelsenger illustrerer også paradokset som oppstår når slektskap gjøres bilateralt, og det er flere hytter enn småroller i slekta. Hvilken hytte skal få ramme inn Sverres sommerminner? Hvilken hytte skal fylles med barnesko og kosedyr, og hvilke skal stå tomme? For Sverres foreldre og besteforeldre handler det om hvilke hytter som skal føres videre i slekta, og hvem sine minner som vil hegnes om i kommende generasjoner. Framfor alt handler det om å legge til rette for de små øyeblikkene, der slektninger og ulike generasjoner kan være sammen.

Lille Sverre var allerede før han ble født i full gang med å «slektes» inn i to familiegrener som begge var mer enn klare for å ta ham imot. Det er neppe tilfeldig at denne prosessen får sitt tydelige materielle uttrykk nettopp på hytta. Signe Howell (2006) har vist at hytta er en viktig arena for å knytte adoptivbarn til sin nye norske familie, slekt og hjemland. Et

5. 34 504 personer med bakgrunn fra 167 land utenom Norge har eierskap i norske hytter (SSB, 2018b). Disse tallene sier imidlertid ikke noe om eierskap til fritidsboliger i utlandet, noe som kan være av stor betydning for de med bakgrunn fra land utenfor Europa. En sammenligning av betydning av slekt og familie i forhold til slike hus sammenlignet med betydning av slekt og familie i norske hytter ligger utenfor rammen av denne studien, men ville være en interessant videreføring av prosjektet.

godt sted å slektes med andre ord, og vi erfarer at det også gjelder for barn som er født i Norge.

Da Signe Howell lanserte begrepet «kinning», var det en måte å synliggjøre hvordan adoptivbarn blir innlemmet i familie og slekt gjennom praktiske handlinger. Den opprinnelige antropologiske interessen for slektsskap som formell struktur og organiserende prinsipp var for lengst forlatt⁶ til fordel for en mer dynamisk tilnærming til slektsskap som prosess. Istedenfor å sammenligne formelle slektsskapsstrukturer, sammenlignet man hvordan slektsskapsrelasjoner – det å være «related» (Carsten, 2000), utspiller seg i levd liv på tvers av ulike situasjoner og lokaliteter.

Den nyere antropologiske interessen for slektsskap var særlig rettet mot biogenetikk, nye reproduktive teknologier og nye familieformer. Innenfor dette feltet blir slektsskapsrelasjoners antatte forankring i biogenetisk natur satt på prøve (Strathern, 1992; Edwards et al., 1993), og slektsskapsidiomets tøyelighet kommer tydelig til syne empirisk (se f.eks. Melhuus, 2012; Franklin & McKinnon, 2001). Også i Norge har slektsskapsstudier blitt revitalisert gjennom et fokus på nye eller alternative reproduktive teknologier, som IVF (Melhuus, 2012) og adopsjon (Howell, 2003, 2006). Med unntak av enkelte artikler i boka *Blod, tykkere enn vann* (Howell & Melhuus, 2001) har det vært langt mindre antropologisk interesse for de mer alminnelige slektsskapspraksisene som gjør seg gjeldende i forhold til fødsel, foreldreskap og død. Særlig påfallende er fraværet av studier av hvordan slektsskap i Norge konstitueres materielt gjennom fysiske gjenstander og økonomiske overføringer (men se Daugstad, 2001; og Norbye, 2001). Den manglende interessen for arv er overraskende, ettersom arv er blant de viktigste mekanismene for reproduksjon av sosioøkonomiske forskjeller i det antatt egalitære Norge.⁷ Arveproblematikk og arverelasjoner er dermed lovende empiriske felt for dynamiske analyser av hvordan slektsskapsbasert reproduksjon «gjøres», og også som inntak til folks erfaringer av slektsskap og familierelasjoner som levd liv (se for eksempel Selmer, 2014a,b). Dette er noe av grunnen til at vi i denne artikkelen retter søkelyset mot det som ofte omtales som essensen i norsk kulturarv og som samtidig ofte er stridens kjerne i familiekrangler og arveoppgjør, nemlig hytter.

PÅ HYTTETUR MED LÉVI-STRAUSS; HYTTA SOM «MORALSK PERSON»

Hus og hytter er åpenbare objekt for identitetsmarkering og meningsdannelse. De kan i tillegg være både arv og gaver, og har et betydelig transaksjonspotensiale i et «hett» hyttemarked der veien fra uavhengelig gave til konvertibel vare og tilbake igjen kan være ganske kort (jf. Kopytoff, 1986). Men hyttene kan ikke reduseres til verdier, symbolske markører eller et passivt rom der familierelasjoner spilles ut. For hytter er også en livslang følgesvenn som må ivaretas og passes på for ikke å forfalle. Dette blir særlig synlig på hytter i fjellet og

6. For antropologiens «stamfedre» (bl.a. Malinowski, Radcliffe-Brown, Evans-Pritchard, Boas, Leach, Fortes Stenning, Lévi-Strauss), var slektsskap nøkkelen til å forstå sosial organisasjon, sosial struktur og reproduksjonen av sosiale enheter i samfunn uten noen gjenkjennelig statsdannelse. Ettersom slike samfunn var antropologiens viktigste felt, ble slektsskap selve bærebjelken i fagets teoriutvikling (Carsten 2012). Nyere slektsskapsstudier er mer opptatt av hvordan slektsskapsrelasjoner – det å være «related» (Carsten 2000), utspiller seg i levd liv på tvers av ulike situasjoner og lokaliteter.

7. Men se Norbye (2001), Daugstad (1999) og Solheim (2012). I Danmark er arv analysert antropologisk av Bodil Selmer (2014 a,b).

ved havet, der selve materialet, veggene, taket og vinduskarmene befinner seg i et kontinuerlig samspill med vind og vær, et samspill der ved, beis og maling sakte, men sikkert brytes ned, flasser, fragmenterer, råtner og gir etter. De er ikke bare materiell kultur, de er «materials», slik Tim Ingold beskriver det (2011). Selv om hyttene ikke er levende som organiske, selvproduserende enheter, har de likevel en tilmålt, tøylig levetid, en opprinnelseshistorie og en materiell og sosial biografi.

Noen hytter har mange mennesker som tar vare på dem, mens andre hytter har nesten ingen, og fraværet kommer til syne i form av råte, flassing eller fukt. Manglende vedlikehold kan skyldes uklar ansvarsfordeling, familiekonflikter eller uavklarte arve- eller eierskapsforhold. I prosjektet vårt er vi opptatt av hvordan vedlikehold og overføring av materielle gjenstander er med på å skape, vedlikeholde og noen ganger kutte sosiale forbindelser, både innenfor og på tvers av generasjoner. Vi undersøker hvordan navngitte slektsforbindelser er med på å begrunne, ordne og sortere dynamiske relasjoner mellom personer og ting. Her knytter vi an til den prosessuelle slektskapsforskningen som bygger videre på Claude Lévi-Strauss' begrep «House Societies» (se bl.a. Carsten & Hugh-Jones, 1995).

Lévi-Strauss' analyse sprang ut av en kategoriseringsutfordring i forhold til Kwakiutl slektskap, som med sine fleksible patrilineære og matrilineære trekk ikke passet inn i daværende slektskapsteorier. For Lévi-Strauss lignet systemet mer på europeiske adelshus, som ikke bare var et hus i fysisk forstand, men en juridisk og moralsk enhet, med tilhørende rettigheter og plikter: «it is not the individuals or the families that act, it is the houses, which are the only subjects of rights and duties» (Lévi-Strauss, 1983: 173).

Denne korporative enheten inkluderer både relasjoner mellom folk som anser seg å være i slekt med hverandre, og materiell eiendom som familien eller slekten gjør krav på. «Huset» defineres slik:

a corporate body, holding an estate made up of both material and immaterial wealth, which perpetuates itself through the transmission of its name, its goods, and its titles down a real or imaginary line, considered legitimate as long as the continuity can express itself in the language of kinship or of affinity or both. (Lévi-Strauss, 1983: 174)

«Hus»⁸ og «Hus-samfunn» ble dermed analytiske begrep med komparativt potensiale. Det er dette komparative potensialet Carsten og Hugh-Jones (1995) videreutvikler når de i antologien *About the House* utforsker den gjensidige konstitueringen av bygninger og sosiale grupper. Maurice Bloch analyserte for eksempel livssykluser for husene blant zafimanaryene på Madagaskar (Bloch, 1995). Husene speiler ekteskapskarrieren til familien, og Bloch viser hvordan en bygning rent fysisk gradvis «hardner» ettersom ekteskapsrelasjonen blir mer etablert. Slik blir huset en integrert del av det sosiale og symbolske arbeidet som skjer i forbindelse med at relasjoner skapes, prosesser vi i dag kan omtale som «å slektes» (jf. Howells begrep «kinning»). Innsikten er velkjent fra en rekke andre studier som viser hvordan slektskap involverer materielle gjenstander, som kan deles, byttes, huskes, ønskes eller planlegges og drømmes om (se f.eks. Sørhaug, 2016). Fordi tingene varer, gir de også næring til praksiser som peker utover enkeltpersoners levetid. Dette potensialet for å endre

8. Vi bruker anførselstegn og stor forbokstav når vi refererer til «Hus» som analytisk begrep, slik det er utviklet av Claude Lévi-Strauss, og «hus» når vi referer til et hus som en bygning man kan bo i.

både framtiden og fortolkningen av fortiden (jf. Vigdis Hjorth) er noe av grunnen til at hyttestrid kan oppleves som så dramatisk.

Lévi-Strauss' begrep om «hus-samfunn» har som nevnt relevans også i Europa. I denne artikkelen tar vi ideene hans hjem, og undersøker hvor langt opp i den norske fjellheimen de bærer. I likhet med «Hus» i Lévi-Strauss' forstand, er hytta ikke kun en bygning som slektninger eller familie eier sammen. Den er også en manifestasjon av den samme slektens, eller familiens, stadige eksistens. Den kan, om vi følger Lévi-Strauss, hverken reduseres til en bygningsmessig struktur, et symbolsk uttrykk eller en slektskapsbasert allianse, men utøver en mer selvstendig rolle enn som så. Hytter er ikke Hus, og Norge er selvsagt ikke noe «Hus-samfunn» i Lévi-Strauss' forstand. Likevel finner vi perspektivene fruktbare, idet de åpner opp for å forstå relasjoner mellom personer og ting, og synliggjør forholdet mellom materiell og immateriell eiendom som gjør at vi blir oppmerksom på dimensjoner ved slektskap som ellers kan være vanskelige å få øye på. I likhet med «Huset» kan også hytta undersøkes som en «moralisk person», hvis identitet gjennomsyres og videreføres gjennom både materielle og immaterielle praksiser, og i de slektskapsidiomer som slike praksiser artikuleres gjennom. Slik blir også hytta en arena for å undersøke, ikke bare hvilken betydning menneskeskapte bygninger og materielle former har i utøvelsen av sosialt liv, men også hvordan slekts- og familieforbindelser («relatedness») utøves og erfares i Norge i dag.

«HVEM SKAL ARVE HYTTA?» ET RETTSHISTORISK SVEIP

Høsten 2017 deltok prosjektet på Norges Forskningsråd arrangement «Forskningstorget». Vi hadde en stand med vafler, kaffe og hytteinteriør på Karl Johan i Oslo, og hadde hengt opp plakater med ulike stikkord for samtale med forbipasserende, blant annet med spørsmålet «Hvem skal arve hytta?». Allerede før vi åpnet fikk vi besøk av en velkledd kvinne i 70-årene. Hun leste plakaten og utbrøt straks:

Hvem som skal arve hytta? Det er da vel ikke noe man trenger å *forske* på! Det er jo enkelt, dere kan bare spørre meg!

Under samtalen som fulgte fikk vi vite at kvinnen hadde en hytte, eller muligens et hyttetun, i Hallingdal. Bygningene var gamle, og var av en viss kulturhistorisk verdi. Det viste seg at kvinnen hadde fire voksne barn, og når det gjaldt spørsmål om arv, var svaret klart:

Den av barna som er best rustet til å ivareta hyttene for ettertiden.

Hvem av barna dette var, hadde hun også en klar formening om. Om vedkommende var klar over arven han eller hun hadde i vente, er mer uvisst, for da vi spurte om dette var noe hun hadde diskutert med barna sine, var svaret igjen kort og kontant.

Nei, det har jeg i grunnen ikke tenkt på. Synes du jeg burde gjøre det?

De færreste av de informantene vi har snakket med er like skråsikre som denne kvinnen. De har likevel det til felles at de mener at det må finnes en «riktig» måte å gjøre dette på, selv om de kanskje ikke helt har kommet fram til hva «riktig» innebærer i praksis i deres tilfelle. Det refereres til absolutte prinsipper som kan fungere som retningslinjer og begrunne valget de gjør. Det kan for eksempel være den som er best egnet, men også den som er mest glad i hytta, den som ikke har tilgang til andre hytter, den som er eldst, den som er yngst, den som er mann, den som er kvinne, eller den som har egne barn som kan føre hytta videre i slekten. Ofte løses spørsmålet ved at vedkommende som pekes ut får førstevalget mot å kjøpe ut de andre til takstpris, men ikke alltid.

Dersom en tar utgangspunkt i norsk rett, er Norge et sted der man minst av alt kan forvente å finne noe som minner om «Hus» i Lévi-Strauss' forstand. Grunnlovens paragraf 108 (senere paragraf 118) fastslo nemlig allerede i 1814 at: «Ingen Grevskaber, Baronier, Stamhuse og Fideikomisser maa for Eftertiden oprettes» (Norges Lover, 1814).

Nettopp fraværet av et reproduserende adelskap er et av kjennetegnene som ofte trekkes fram i historiske beskrivelser av Norge som et egalitært samfunn. Den selveiende bonden er også rettsliggjort i Grunnloven. Den aktuelle paragrafen er paragraf 117, altså umiddelbart foran den som i dag omhandler stamhus:

Odels- og åseteretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser for hvordan den skal bestå til støtte for staten og til gagn for landallmuen, fastsettes av det første eller annet følgende storting. (Norges Lover, 2014)

Odels- og åsetelovgivningen har gjennomgått mange forandringer siden 1814, men er stadig en bærebjelke i forvaltningen av jordbrukseiendom (Daugstad, 1999). Prinsippet om primo genitur, det vil si at det eldste barnet i søskenflokket skal ha førstevalget i forhold til å overta gården (fram til 1974 den eldste gutten) og at dette skal muliggjøres gjennom en «åsetestakst», er dypt forankret i folks rettsoppfatning. Sammen med forbudet mot stamhus sikrer odels- og åsetelovgivningen at eiendomsretten til gårdsbruk ikke blir sameie, men at eiendomsretten for hver generasjon forbeholdes ett av søsknene. Slik kan norske gårder gå i arv forholdsvis uforandret, gjennom utallige generasjoner.

Parallelt med denne regelen har vi i Norge en regel i arveloven om pliktarv, som fastslår at 2/3 av verdien av dødsboet skal tilfalle livsarvinger, altså barna. Denne andelen, som samtidig er begrenset oppad til en million kroner for hver arving, skal fordeles likt mellom alle barn i søskenflokket, uavhengig av hva slags ønsker avdøde måtte ha. 1/3 av arven (eller mer om boet er så stort at man når den øvre grensen på en million pliktarv til hver arving) kan imidlertid disponeres fritt, og tilgodeses ett av barna om man ønsker det.

Den juridiske forståelsen av eierskap i Norge er fleksibel i den forstand at den omfatter både privat eiendomsrett og kollektivt eierskap. Mye utmarksbruk i Norge har vært basert på felles bruksrett og felles forvaltning. Dette gjelder spesielt i Nord-Norge og i fjelltrakter i Sør-Norge, der kultivering gjennom jordbruk gir lite utkomme (se Lien, 2018; Sara, 2009). Dette kommer også til uttrykk i sameieloven, og er inkorporert i folks rettsforståelse og rettsutøvelse gjennom begrepet «sameie» som kan omfatte både hytter og landeiendommer.⁹

9. Slike forestillinger om felles eierskap er svært forskjellig fra rettspraksis i England, der muligheten for eierskap delt av mere enn to personer ikke er lovregulert som i Norge, og derfor må praktiseres ved bruk av andre juridiske strukturer (korporative personer, «trusts» mm.; Abram, under utgivelse).

I norsk rett finner vi altså spor av ulike og dels motstridende prinsipper for organisering av forholdet mellom folk og eiendom. På den ene siden odels- og åseteloven, som legger til rette for én eier, på den andre siden sameielsen og dugnadstradisjoner som legger til rette for felles forvaltning og felles eierskap. Disse sporene representerer ulike sett av føringer som kan gjøres relevante i forhold til hytte-arv, men til tross for disse forskjellene, finner vi også forestillinger om ansvar og tilhørighet som går utover ideen om privat eierskap, og som gjør hytta til et selvstendig subjekt, og nærmest et medlem i familien.

HYTTER SOM TILHØRER BÅDE EN OG ALLE

Jeanette har arvet en hytte ved Repparfjordelva i Finnmark. Hytta ble opprinnelig satt opp av hennes oldeforeldre i 1927, et ektepar som hadde fem barn. Under 2. verdenskrig ble den annektert av tyskerne, som drev anleggsarbeid på veistrekningen fra Kvalsund til Porsangerfjorden. Da veien var ferdig, under krigsårene, rev de huset ned bit for bit, tok det med seg og satte det opp igjen ved Porsangerfjorden. Så kom tilbaketrekkingen, evakueringen og huset ble brent i likhet med alle andre bygninger i området. I 1947 ble hytta bygget opp igjen etter gamle tegninger, oppå den gamle grunnmuren ved Repparfjordelva der den opprinnelig hadde stått. Jeanette forteller detaljert om de skiftende familiekonstellasjonene som har utstpilt seg fra 1927 til i dag. Opprinnelig var hytta oppført som hennes oldemors eiendom. Deretter er den gått i arv fra eldste datter til eldste datter i fire generasjoner. Derfor opplever hun det som naturlig, og også rettferdig, at hennes eldste datter skal ha første retten til å overta hytta som arv. Det betyr at datteren enten kjøper ut sin eldre bror, eller får en avkorting i morsarven som tilsvarende takstverdien av hytta.

Her ser vi hvordan prinsippet om primo genitur gjøres gjeldende for hytta, men med en litt uvanlig prioritering av kvinnelig framfor mannlig arvelinje. Dette er mulig fordi hytta ikke regnes som odel, og fordi vi i Norge regner bilateralt slektskap. Samtidig ser vi at prinsippet om likhet gjøres gjeldende i forhold til hyttas økonomiske verdi, som vil utlignes mellom søsknene. For Jeanette er dette en enkel løsning. Alle vet at «slik er det», slik hun også selv ble fortalt av mormor da hun var liten at det var hun som en gang skulle overta. Men selv om hun er ene-eier, ønsker Jeanette slektninger velkommen på hytta når de måtte ønske. Hun utøver også en samlende funksjon i den stadig større gruppen av etterkommere, blant annet ved å arrangere familiesammenkomster med grilling av lam hver sommer i juni. Rollen som «mater familias» er viktig for Jeanette, og hytta gir henne en arena for å utøve denne på en måte som gjør at hun ifølge slektningene er sin egen oldemor opp ad dage. Hennes forståelse av eiendomsrett overskrider hennes eget jordiske liv:

Æ e jo nutiden, men her e jo en fortid, og det kommer også en fremtid. Hytta er det som har vært før mæ, og det som kommer etter mæ. Æ e bare en, ka skal man si, .. en sånn *stattholder*.

Hun forteller at mange av slektningene sier at «du e jo oldemor nu». Hun kjenner at hun har fått oldermors rolle, og tatt den også på et vis. Slik blir hytta den fysiske manifestasjonen av en slekt over fire generasjoner, med tydelige føringer for Jeanettes liv, og for hennes utøvelse av slektstilhørighet. Dette innebærer imidlertid ikke felles eie, og prinsippet om kvinnelig primo-genitur holder hun fast ved. På denne måten forestiller hun seg at hytta

kan fortsette å samle slekta i tida som kommer. Slik blir en vilkårlig form for «*relatedness*» (det å være sin mors førstefødte datter) det organiserende prinsipp som vil regulere suksessjon av eiendomsretten til hytta, samtidig som slekten som en meningsfull enhet blir opprettholdt gjennom hytta.

En helt annen løsning på ivaretagelse av slektsarven fant vi på en øy på Sørlandet, der to ugifte søstres drømmested ble til felleshytte for over femti arvinger. Mellom båthus og steinhauger ligger hvitmalte hus og rødmalte låver tett i tett. En av husklyngene har flagget til topps denne maidagen. Det er dugnad i Viken Sameie som omfatter et hovedhus bygd tidlig på 1800-tallet. Huset ble arvet av to tvillingsøstre som var barnløse. Her samlet de to søstrene hele søskenflokkene om sommeren, og etter hvert med barn og barnebarn. En av arvingene minnes hvordan grandtanten møtte dem:

Hun var ganske sjenert, men hun skapte likevel en følelse av at man var velkommen. For meg er dette «Viken-ånden», og jeg kan fremdeles føle den hver gang vi er her.

I dag er det formelt tinglyst 38 sameiere, men det er mange flere som bruker hytta jevnlig. Alle er etterkommere etter den opprinnelige søskenflokk. Ifølge Viken-sameiets vedtekter kan arvinger ikke kjøpes ut på det frie markedet. Alle investeringer blir dermed værende i hytta. Dette er noe av grunnen til at sameiet er varsomme med å tvinge noen av sameierne til å gjøre større investeringer. I stedet tar de utgiftene som de kommer og er bemerkelsesverdig avslappet i forhold til hvordan de skal dekke utgifter. En av de som er ansvarlige for driften forklarer:

Jeg bare legger ut en melding på Facebook-siden vår om at vi trenger noe, og da dukker det vanligvis opp noen som enten skaffer det eller betaler for det.

Sameier er aldri konfliktfrie, heller ikke i Viken, men konflikter truer ikke selve driften. Noe av grunnen, forklarer sameierne, er at de oppfatter sommerstedet som en gave de har arvet. De følelsesmessige og sosiale verdiene knyttet til stedet er langt større enn stedets potensielle økonomiske verdi dersom det ble solgt. Det viktigste blir derfor å holde det gående, og å kultivere sin felles omsorg for stedet og for hverandre som slektninger. På dette landstedet er det ikke odelsretten, men prinsippet om likhet mellom søsken og sameielovens føringer som rammer inn vedlikehold av hytta som slektssted. Flere av brukerne understreker at landstedet holder dem sammen, uten dette ville de ikke vært «familie» i det hele tatt.

Viken-sameiet kan neppe betegnes som «stamhus» i Lévi-Strauss forstand. Her er det ikke snakk om adelskap eller store økonomiske verdier, men snarere om en forståelse av slekt og familie som grunnlag for en korporativ enhet som handler kollektivt, ikke individuelt, også i økonomiske anliggende. Ideen om likhet følges ikke som «millimeter-rettferdighet», men kan kanskje snarere beskrives som en realisering av idealet om resultatlikhet (i motsetning til idealet om formallikhet, se Vike et al., 2001). Slike store sameier er imidlertid uvanlige i vårt materiale. Langt mer vanlig er det at hytter arves til ett av barna. Samtidig står idealet om likhet mellom søsken sterkt, og mobiliseres svært ofte som rettferdighetsprinsipp. I neste avsnitt ser vi nærmere på noen slike eksempler.

LIKHETSIDEALER OG ARVESTRID

Egil har aldri vært i tvil om at farens hytte ved Steinsfjorden skulle overtas av én av de tre søsknene. Sameie var aldri noe alternativ. Da faren begynte å dra på årene, hadde han skaffet seg to hytter, ganske små og kummerlige begge to, ifølge Egil, men noe som gjorde arveoppgjøret litt lettere å få til. Det overordnede målet for Egil og søsknene i denne prosessen var imidlertid ikke forvaltningen av eiendom, men forvaltningen av gode søskenrelasjoner:

Målet var å gjøre dette og være venner etterpå. Og det har vi fått til, forklarer han.

Løsningen diskuterte de seg fram til selv, og Egils far hadde stor tiltro til barnas evne til å løse dette. De bestemte at hver av hyttene skulle takseres, og deretter skulle de ha loddtrekning om å få førstevalget og andrevalget på hyttene, som deretter skulle kjøpes ut av den som valgte å ta dem. Søsteren trakk førstevalget, Egil trakk andrevalget, og Egils bror endte opp uten hytte, men med en pengesum som tilsvarte takstverdien av de to hyttene til sammen delt på tre. For disse pengene kjøpte han en tredje hytte i samme område. Egil forteller at dette prinsippet er det han selv vil foreslå for deres to sønner når han og kona må overdra hytta til neste generasjon.

Gjennom loddtrekning skapte søsknene en situasjon der alle skulle ha like stor statistisk mulighet for å overta. På denne måten gjorde de seg selv «like» i forhold til hyttene, til tross for at deres tilhørighet og bruk av hyttene ikke var identisk. Likhetsprinsippet gjøres ofte relevant når det er snakk om arv, og det er – som odelsretten – dypt forankret i forståelsen av rettferdighet i Norge, spesielt når det gjelder søsken. Å begunstige et av barna på bekostning av de andre, oppleves av mange foreldre som en av de verste tingene man kan gjøre i forhold til en søskenflokk. Tilsvarende har vi gjennom intervjuer med hyttefolk erfart at følelsen av å ha blitt forfordelt skaper varig nag mellom søsken, og er noe foreldre for enhver pris vil unngå.

HVA ER RETT OG HVA ER RIKTIG?

Irene har fremdeles et rimelig greit forhold til den eldre søsteren sin, men det hadde neppe vært tilfelle om hun ikke hadde gitt avkall på hytta i Trøndelag som hun overtok etter deres far. Det som skjedde var at faren, som var blitt enkemann, fant ut at han ikke kunne styre med hytta alene. Irenes storesøster hadde allerede skaffet seg en egen hytte med sin mann, men Irene hadde ingen. Faren bestemte derfor at Irene skulle overta hytta til takstpris, samtidig som faren skulle ha bruksrett til hytta resten av livet. Overdragelsen ble tinglyst, og alt var tilsynelatende ordnet da det viste seg at storesøsteren ikke hadde blitt informert. Søsteren ble rasende og mente det var helt urimelig at ikke hun selv hadde fått det samme tilbudet. Hun mente også at takstprisen var altfor lav. For Irene kom søsterens reaksjon overraskende, ettersom søsteren ifølge Irene nesten aldri hadde vært på hytta, som faren hadde kjøpt bare få år tidligere. Det endte med at Irene sa fra seg hytta, mens faren ble sint over å måtte omgjøre overdragelsen og betale tinglysning enda en gang, og endte med å selge hytta til fremmede. Men for Irene var det tross alt den beste løsningen, selv om hun mener at søsteren i virkeligheten aldri var særlig interessert i hytta i seg selv:

Det handlet ikke om hytta. Det handlet om følelser. Søskenrivalisering.

Her støter vi også på en diskrepans mellom det som rettslig sett er tillatt å gjøre, og det som kulturelt sett oppleves som rimelig. Irenes far handlet ikke på noen måte i strid med arveloven. Han prøvde derimot å sikre at verdien ble delt mellom søtrene, noe han strengt tatt ikke hadde behovd. Foreldre har nemlig full anledning til å gi gaver til barn og barnebarn, og slik sett kan foreldre og besteforeldre begunstige og forfordele alt de ønsker. De kan også skjevfordele forskudd på arv, dersom de setter opp et testamente som fastslår dette, og de samtidig ivaretar pliktarven (at to tredjedeler går til livsarvinger, mens en tredjedel disponeres fritt).¹⁰ Siden det vanligvis er større verdier i et arveoppgjør enn verdien av en hytte, er det sjelden noe problem å sikre at en hytte går til Lise og Lotte framfor Lars og Liv, og samtidig operere innenfor loven. Det var det Irenes far gjorde, men likevel ble det feil. Det var også dette hovedpersonen i Vigdis Hjorts roman ble utsatt for, og som hun opplevde som så urimelig og provoserende. Reaksjonen hennes er gjenkjennelig for de fleste, og viser til et prinsipp om at ulikebehandling av søsken ikke skal forekomme.

Det er altså betydelig diskrepans mellom arveloven og det folk oppfatter som rimelig. Vi har støtt på mennesker som nokså fortørnet forteller om foreldre som besluttet å selge hytta, *uten* at de, som framtidige arvinger, ble rådspurt! Dette kan erfares nærmest som et svik, selv om foreldrene, rent juridisk, er i sin fulle rett. Hytter blir, i likhet med Lévi-Strauss' Hus, sett på som et bredere familieanliggende. Dette kommer også til uttrykk, som for eksempel når hyttene omtales nesten som et medlem av familien, en man kan ha dårlig samvittighet overfor, en man kan gi gaver til, og en man har et livslangt forhold til. Slik mobilisering av kollektive og moralske relasjoner til hytta er også beskrevet av Flemsæter (2009).

Simone treffer Solveig¹¹ på en kafe i Stavanger, og noen måneder senere på hytta i Ryfylke der hun er innom for aller siste gang. Hytta ble i sin tid kjøpt for at familien, med barn tidlig i tyveårene, skulle ha et sted å samles. Nå er foreldrene gått bort, og hytta som de tre søsknene har arvet sammen skal selges, til tross for Solveigs intense ønske om å overta. Hennes søsken insisterer imidlertid på salg, og Solveig har ikke råd til å kjøpe den alene. Arveoppgjøret er mer komplisert enn vi kan redegjøre for her, men essensen er en følelse av å bli forfordelt, og at beslutninger om boet er gjort over hodet på henne, uten at hun er blitt rådspurt. Resultatet er ikke bare at Solveig har mistet tilgang til hytta som hun var så knyttet til, hun har også mistet kontakten med begge sine søsken. Gjennom hytta har Solveig erfart et brudd i primære familierelasjoner: Snarere enn å forankre en form for «relatedness» har hytta, gjennom arveoppgjøret, vært med på å kutte de samme forbindel-

10. Pliktarvprinsippet er på ingen måte universelt. I anglosaksisk arvelov er det ingen plikt om å gi en viss minimumsandel av arven til barna, og i både England og i U.S.A. har foreldre langt mer innflytelse når det gjelder å disponere sine barns arv enn i Norge. Derav følger også uttrykket «å gjøre barn arveløse», noe som strengt tatt ikke er mulig i Norge.

11. Av etiske hensyn har vi valgt ikke å intervju begge parter i tilfeller av konflikt. Vi får derfor sjelden tilgang til motpartens versjon, men har likevel tilgang til perspektiver fra lignende motparter. Selv om alle hyttekonflikter er forskjellige, følger konfliktlinjene lignende mønstre, og mobiliserer underliggende prinsipper som er gjenkjennelige på tvers av hytter og familier. Det er *måten* disse prinsippene gjøres relevante på, og måten motsetninger håndteres på, som varierer. Komparasjon på tvers av empiriske eksempler kompenserer dermed for avgrensingene vi har valgt i hvert enkelt case. I tillegg er det mange hytter uten nevneverdige konflikter, der vi møter og samtaler med et større antall brukere eller eiere.

sene. Istedenfor begrepet «*kinning*» eller «slekting» vil vi betegne dette som en form for «*de-kinning*», eller «av-slekting», det vil si et mer eller mindre ufrivillig brudd i slektskaps- eller familierelasjoner som tidligere har vært erfart som betydningsfulle.

Mens Irene avverget et brudd mellom seg og sin søster, var Solveigs søsken mindre opptatt av å bevare familiefreden. Her ser vi hvordan idealer om fred og fordragelighet i slekt og familie, noe av det Marianne Gullestad (1989) beskriver som idealer om «fred og ro», blir håndtert ulikt i forvaltning av hyttearv. I begge tilfeller ble hyttene solgt ut av slekten til markedspris, og pengene fordelt, og i begge tilfelle ble overføringen gjort mer eller mindre «bak ryggen» på noen andre. Det var altså ikke primært verdien av hytta i kroner og øre som stod på spill, men hvordan balansen ble håndtert mellom det å handle individuelt på vegne av en felles arv, og det å handle sammen, som kollektiv eller korporativ enhet. Å føle at man holdes utenfor slike beslutninger kan også erfares som en form for forfordeling, og dermed en ulikebehandling, av de det gjelder. Den eneste måten Irene kunne reparere søsterens følelse av å være forfordelt på, var dermed å oppheve selve beslutningen om å motta hytta, og dermed gi avkall på hytta for all framtid.

AVSLUTNING

I denne artikkelen har vi sett på ulike prinsipper som ligger til grunn for organisering av forholdet mellom slekt, familie og hytter, og hvordan ulike hyttefamilier forholder seg til disse. Disse empiriske vignettene er bare noen glimt inn i et feltarbeid som ennå ikke er avsluttet. Vårt viktigste funn så langt er at hytter for mange er mye mer enn et sted man kan koble av i ferier og helger. Hytter har også en viktig rolle i artikulering, vedlikehold og bekreftelse av relasjoner som forstås gjennom idiomer av slekt og familie. Slik blir hyttene ikke bare «et medlem av familien», men også avgjørende medspillere i den dynamiske formasjonen av slektskap som prosess. Vi har vist hvordan disse prosessene kan belyses gjennom et empirisk fokus på den gjensidige konstitueringen av hytter og slekt, og gjennom begrepet «moralisk person».

LITTERATURLISTE

- Abram, S. (under utgivelse). Inheriting Kinship: Norwegian holiday property as relational practice. I L.I. Hansen, B. Selmer & M. Holdgaard (Red.), *Space of Action and Legal strategies: The workings of Nordic Inheritance Law through the Ages*.
- Abram, S. (2014). Values of property: Capitalisation of kinship in Norway. *Journal of Tourism and Cultural Change* 12(3), 1–14.
- Abram, S. (2012). The «Normal» Cabin's revenge: Building Norwegian (Holiday) Home-Cultures. *Home Cultures* 9(3), 233–256.
- Barnes, J. (1954). Class and Committees in a Norwegian Island Parish. *Human Relations* 7(1), 39–58.
- Bloch, M. (1995). The Resurrection of the House amongst the Zafimanary of Madagascar. I J. Carsten & S. Hugh-Jones (Red.), *About the House: Lévi-Strauss and beyond* (s. 69–83). Cambridge: Cambridge University Press.
- Carsten, J. (2000). *Cultures of relatedness: New Approaches in the Study of Kinship*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carsten, J. (2012). *After Kinship*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Carsten, J. & Hugh-Jones, S. (Red.) (1995). *About the House: Lévi-Strauss and beyond*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Damsholt, T., Simonsen, D. G. & Mordhorst, C. (Red.) (2009). *Materialiseringer Nye perspektiver på materialitet og kulturanalyse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Daugstad, G. (1999). *Til odel og eige? Slektskap, jord og arv på gardsbruk i ei vestnorsk bygd*. Institutt for sosialantropologi, Universitetet i Bergen, Hovedfagsavhandling.
- Edwards, J., Franklin, S., Hirsch, E., Price, F., Strathern, M. (1993). *Technologies of Procreation: Kinship in the Age of Assisted Conception*. London: Routledge.
- Farstad, M., Rye, J. F. & Almås, R. (2008). *By, bygd og fritidsboliger 2008. Kommentert frekvensrapport*. Rapport nummer 10/09. Dragvoll: Senter for Bygdeforskning.
- Farstad, M. og Rye, J. F. (2013). Second home owners, locals and their Perspectives on Rural Development. *Journal of Rural Studies* 30, 41–51.
- Flemsæter, F. (2009). From «home» to «second home». Emotional dilemmas on Norwegian Smallholdings. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 9(4), 406–423.
- Flemsæter, F. & Setten, G. (2009). Holding Property in Trust: Kinship, law and property enactment on Norwegian smallholdings. *Environment and Planning A* 14. 2267–2284.
- Franklin, S. & McKinnon, S. (2001). Biologisation Revisited: Kinship theory in the context of the new biologies. I Franklin, S. og McKinnon, S. (Red.) *Relative Values: Reconfiguring kinship studies*. Durham: Duke University Press.
- Gansmo, H. J., Becker, T., & Jørgensen, F. A. (Red.) (2011). *Norske hytter i endring; Om bærekraft og behag*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Garvey, P. (2008). The Norwegian country cabin and functionalism. *Social Anthropology* 16(2), 203–220.
- Goody, J. (Red.) (1958). *The Developmental Cycle in Domestic Groups*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grimstad, I. & Lyngø, I. J. (1993). The Pleasure of the Holiday Cabin: A Subtle Paradox. *Ethnologia Scandinavica* 23, 45–57.
- Gullestad, M. (1984). *Kitchen-Table Society*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. (1989). *Kultur og Hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hjorth, V. (2016). *Arv og Miljø*. Oslo: Cappelen Damm.
- Howell, S. (2003). Kinning: The Creation of Life Trajectories in Transnational Adoptive Families. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 9 (3) 465–484.
- Howell, S. (2006). *The Kinning of Foreigners: Transnational Adoption in a Global Perspective*. Oxford: Berghahn Books.
- Howell, S. & Melhuus, M. (2001). *Blod – tykkere enn vann? Betydninger av slektskap i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ingold, T. (2011). *Being Alive*. London: Routledge.
- Klausen, A.M. (Red.) (1995). *Fakkelfestetten: En olympisk ouverture*. Oslo: AdNotam Gyldendal.
- Klausen, A.M. (1986). *Med Dagbladet til tabloid: En studie i dilemmaet «børs og katedral»*. Oslo: Gyldendal.
- Kopytoff, I. (1986). The cultural biography of things: Commoditization as process. I A. Appadurai (Red.), *The Social Life of Things: Commodities in cultural perspective* (s. 64–91). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lagerqvist, M., Strandin Pers, A. & Nordin, U. (2014). The more the merrier? Experiences of shared usage and generational intersections at second homes in Sweden. *Tourism, Leisure and Global Change* 1, 49–62.
- Levi-Strauss, C. (1983). *The Way of the Masks*. Seattle: University of Washington Press.
- Lien, M.E. (2018). Ducks into Houses: Reclaiming Domestication as a Reflexive Tool. I H. A. Swanson, G.B. Ween & M.E. Lien (Red.). *Domestication Gone Wild: Politics and Practices of Multispecies Relations*. Durham: Duke University Press.

- Melhuus, M. (2012). *Problems of Conception: Issues of Law, Biotechnology, Individuals and Kinship*. Oxford: Berghahn.
- Norbye, A-K. B. (2001). Forpliktelse og følelser: Om slekt, familie og familiebedrifter. I S. Howell & M. Melhuus (Red.) *Blod – tykkere enn vann? Betydninger av slektskap i Norge* (s. 167–191). Oslo: Fagbokforlaget.
- Radcliffe-Brown, A.R. (1952). *Structure and Function in Primitive Society*. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Sara, M.N. (2009). Siida and traditional Sámi reindeer herding knowledge. *Northern Review* 30(Spring), 153–178.
- Solheim, J. (2012). Den nord-vest-europeiske modellen. Norsk familiekultur i historisk og komparativt perspektiv. I A.L. Ellingsæther & K. Widerberg (Red.), *Velferdsstatens familier* (s. 31–54). Oslo: Gyldendal.
- Selmer, B. (2014a). En vielsring: Om kærlighed, penge og arv. I N. Bubandt, A. L. Dalsgaard, U. H. Johnsen & B. Selmer (Red.), *Hverdagens mysterier: Etnografiske refleksjoner over ting vi kender, men ikke forstår*, Antropologiske Studier Nr. 2 (s. 203–224). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Selmer, B. (2014b). Arvegods: Om ting, forfædre og efterkommere. I O. Høiris, T. Otto & A. B. Rolsted (Red.), *De dodes liv* (s. 105–110). Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- SSB (2017a). Ingen svensk hytteriviera i Norge. Nesten alle hytter på norske hender. Artikkel publisert av Statistisk Sentralbyrå 11. april 2017. Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Hentet fra: <file:///C:/Users/marianel/Dropbox/MATKIN%20dropbox/Hyttestatistikk%20og%20hyttehistorikk/SSB%20artikler%20om%20hytter/Nesten%20alle%20hytter%20på%20norske%20hender%20-%20SSB.pdf>
- SSB (2017b). Eldre menn lever ut hyttedrommen. Artikkel publisert av Statistisk Sentralbyrå 28. desember 2017. Hentet fra: <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/eldre-menn-lever-ut-hyttedrommen>
- SSB (2018a). Bygningsmassen. Statistikk om Bygg, bolig og eiendom oppdatert 20.februar 2018. Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/bygningsmasse>
- SSB (2018b). Hytte-Norge er flerkulturelt. Artikkel publisert av Statistisk Sentralbyrå 18. januar 2018. Hentet fra: <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/hytte-norge-er-flerkulturelt>
- Steineke, J.M. (2007). Nordic Topography of Second Homes. *Journal of Nordregio* 7(3), 12–13, se også: <http://archive.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Journal-of-Nordregio/2007/Journal-of-Nordregio-no-3-2007/Nordic-topography-of-second-homes/index.html>
- Strathern, M. (1992). *After Nature: English kinship in the late twentieth century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sørhaug, T. (2010). Intervju med Arne Martin Klausen. *Norsk Antropologisk Tidsskrift* 21(2–3), 167–181.
- Sørhaug, C. (2016). The Hold of Life in a Warao Village: An Assemblage Analysis of Householding Practices. I B.I. Bertelsen & S.K. Bendixsen (Red.) *Critical Anthropological Engagements in Human Alterity and Difference* (s. 137–159). Palgrave Macmillan.
- Vike, H., Lidén, H. & Lien, M. (2001). Likhetens virkeligheter. I M. Lien, H. Lidén & H. Vike (Red.) *Likhetens Paradoks: Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge* (s. 11–26). Oslo: Universitetsforlaget.